

## "COP29-a Aparan Yol..." Zəngilanda başa çatdı

**Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin Yüksək Səviyyəli 29-cu Toplantısı dünyaya vacib mesajlar verdi**

**Zöhrə Fərəcova**

**Hazırda ölkəmizdə COP29-a hazırlıq işləri sürətlə və yüksək səviyyədə davam edir. Bakıda iyunun 19-dan rəsmi açılış mərasimi keçirilən "COP29-a Aparan Yol: Dayanıqlı və Davamlı Gələcək" mövzusunda Yüksək Səviyyəli 29-cu Toplantı da COP29-a hazırlıq məqsədilə təşkil olunub.**

Tədbir Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə baş tutub. Moderator - Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri İsmail Serageldin toplantını açıqdən sonra Prezidentin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tədbir iştirakçılarına müraciətini oxuyub. Dövlət başçısının müraciətində Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin qısa zaman ərzində yüksək nüfuz və etimad qazanaraq dünyada aparıcı beynəlxalq təsisatlardan birinə çevrildiyi vurğulanıb. Qeyd olunub ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşəbbüsləri, qlobal gündəlikdə duran aktual məsələlərin həlli istiqamətində təklif etdiyi yeni yanaşmalar beynəlxalq aləmdə təqdir edilir və yüksək dəyərləndirilir.

Müraciətdə diqqətə çatdırılıb ki, artıq uzun zamandan bəri iqlim dəyişmələri ilə mübarizə qlobal gündəlikdə duran ən vacib və prioritet məsələlər sırasındadır: "Bəşəriyyətin ortaq problemi olan iqlim böhranı və onun fəsadları ölkələrin dayanıqlı inkişafına və rifahına əngəl törətməklə yanaşı, sadə insanların da gündəlik həyatlarına və yaşam tərzlərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir". Müraciətdə qlobal istiləşmənin qarşısını almaq üçün bu günə qədər dünya ictimaiyyəti tərəfindən mühüm addımlar atılsa da, qarşımızda hələ də yeni çağırışlar və gündən-günə ciddiləşən təhdidlərin dayandığı vurğulanıb.

Tədbirdə çıxış edən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri İsmail Serageldin Azərbaycanın bu il COP29-a evsahibliyi etməsinin onları məmnun etdiyini vurğulayıb: "Biz komandamızla sıx işləyirik, müzakirələr aparırıq. Biz həm Pakistanda, həm də Hindistanda 52 dərəcədə yuxarı rekord istini gördük, bu da bir insan üçün inanılmaz dərəcədə çətinidir. Ümumiyyətlə, qlobal istiləşmə, iqlim dəyişikliyi bütün bəşəriyyət üçün çox ciddi problemdir".

Azərbaycanın COP29-u inklüziv, şəffaf və ədalətli şəkildə təqdim etməyə sadıq olduğunu vurğulayan COP29-un prezidenti, Azərbaycanın ekologiya və təbii sərvətlər naziri Muxtar Babayev COP29 Sədrliyi olaraq bütün fikirləri eşitməyin, iqlim dəyişikliyi üçün hər kəsi ortaq həllər tapmağa səsləməyin vacibliyini qeyd edib: "Ötən aylar ərzində komandamız müvafiq beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri ilə geniş və dərin məsləhətləşmələr aparıb. Bu görüşlər ambisiyaları artırmaq və hərəkətə keçmək üçün yeni fürsətlər yaradıb".

Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi COP29-a hazırlıq məqsədilə təşkil olunan Yüksək Səviyyəli 29-cu Toplantıda bir araya gəlməkdə məqsədin iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə əsas məsələlərlə bağlı müzakirələr aparmaq olduğunu söyləyən BMT Baş Assambleyasının 73-cü Sessiyasının prezidenti, Ekvadorun sabiq xarici işlər və müdafiə naziri Maria Fernanda Espinoza deyib ki, COP-un bu günü və gələcəyi hamımız üçün mühümdür. O qeyd edib ki, COP29-un uğuru təkə Azərbaycanın uğuru olmayacaq: "İnanırıq ki, tədbir prosesə inamı və legitimliyi gücləndirəcək. O, COP29-un bəşəriyyət ilə təbiət arasında sülhün bərqərar edilməsi üçün keçirilən tədbir olduğunu vurğulayıb: "Biz uğurlu bir hissəsi və COP29-un səfirləri olmaq istəyirik".

Tədbirdə çıxış edən CGIAR şirkətinin icraçı direktoru, BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının sabiq baş elmi işçisi İsmahane Elouafi bildirib ki, COP29-da müzakirə olunacaq məsələlər problemdən həll yollarının tapılması istiqamətində çox vacibdir: "Ümid edirəm ki, gələcək nəsillərə dünyanı daha sağlam və yaşanıla biləcək bir yer olaraq ötürə bilərik".

Toplantıya videoformatda qoşulan Dünya Səhiyyə Təşkilatının Baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesus, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi Migel Angel Moratinos, BMT-nin İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusunu/Qazanılmış İmmun Çatışmazlığı Sindromu üzrə Birgə Proqramının (UNAIDS) icraçı direktoru Vinni Byanyima, Finlandiyanın sabiq Prezidenti Tarya Halonen, Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin (AEBA) Baş direktorunun müavini, Nüvə Elmləri və Tətbiqləri Departamentinin rəhbəri Nəcat Moxtar, Böyük Britaniyanın sabiq Baş naziri Qordon Braun iqlim

dəyişikliyi ilə bağlı fikirlərini, təkliflərini diqqətə çatdırıb, qlobal problemlərdən biri olan iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə səylərin birləşdirilməsinin vacibliyini vurğulayıblar.

Tədbir işini panel iclaslarla davam etdirib. 8 paneldən ibarət və 100-dək qonağın iştirak etdiyi tədbirin ilk günündə 3 panel müzakirəsi keçirilib. "Çağırışın statusunun icmalı", "Balanslaşdırma, azaltma, uyğunlaşma və davamlılıq" və "İqlim dəyişikliyi və onun su, biomüxtəliflik və ərzaq təhlükəsizliyi ilə əlaqələri" mövzusunda panel müzakirələr aparılıb. Bu panellərdə iqlim dəyişikliyinə təsirlərin yumşaldılması, uyğunlaşma və dayanıqlılıq, həmçinin onun su ehtiyatlarına, biomüxtəlifliyə və ərzaq təhlükəsizliyinə təsiri müzakirə edilib.

Tədbirin ikinci günü - iyunun 20-də keçirilən panel müzakirələrdə isə iqlim dəyişikliyinə elm, texnologiya və innovasiyaların rolu, qida və kənd təsərrüfatı sektorlarında vəziyyət, eləcə də maliyyə məsələləri müzakirəyə çıxarılıb.

Toplantının sonuncu günündə Zəngilanda iki panel iclası təşkil olunub. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrisi İsmail Serageldinin moderatorluğu ilə keçirilən, "Azərbaycanın öz təcrübəsindən dərslər" mövzusunda həsr olunan birinci panel iclasında çıxış edən Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Vahid Hacıyev toplantının əvvəlki sessiyaları zamanı iqlim dəyişikliyinə müxtəlif aspektləri və davamlı gələcək üçün bu qlobal problemin həlli yolları ilə bağlı geniş müzakirələrin aparıldığını bildirib: "Bu qlobal problemin həllində Azərbaycanın təcrübəsinə nəzər salaraq, bu gün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun dayanıqlı inkişafı istiqamətində davam edən səyləri müzakirə etmək üçün topladığımız tarixi bir məqamdır. Azərbaycanın iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə və BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə doğru irəliləməsindəki nailiyyətlərini də vurğulamaq vacibdir".

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin şöbə müdiri Faiq Mütəllibov da Azərbaycanın iqlim dəyişikliklərinə xüsusi həssaslıqla yanaşdığını vurğulayıb. Maltanın sabiq Baş naziri Cozef Muskat isə diqqətə çatdırıb ki, regionda tamamilə böyüməyə can atan, transformasiya edən iqtisadiyyat daha çox bərpaolunan mənbələrə əsaslanır: "Biz bərpaolunan enerji mənbələrindən əldə edilən enerjini ixrac etməyə başlayırıq. İnanıram ki, bu gün burada eşitdiyimiz fikirlərin hamısı Azərbaycan tərəfindən uğurla həyata keçəcək".

Toplantının Zəngilanda təşkil olunan ikinci panel iclasının mövzusu "Siyasət: Lobbiçilər, gənclər, qadın qrupları, fəallar və ictimaiyyətin iştirakı" olub. Panel iclasına Bosniya və Herseqovinanın sabiq Baş naziri Zlatko Laqumdziya moderatorluq edib. Çıxış edənlər - COP29-un gənclər iqlim çempionu Leyla Həsənova, Azərbaycan Milli QHT Forumunun İdarə Heyətinin və COP29 Təşkilat Komitəsinin üzvü Pərvanə Vəliyeva, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə meneceri Mehri Hüseynli, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin böyük britaniyalı gənc lideri Manas Çavla, polşalı Klau Chmielowska və hindistanlı Noel Jackson qlobal iqlim dəyişikliyi ilə bağlı mühüm məsələlərə toxunublar.

İştirakçılar həmçinin "Ağıllı kənd" layihəsi çərçivəsində görülən işlər barədə də məlumatlandırılıb. Bildirilib ki, ilk "Ağıllı kənd" layihəsinin təməli 2021-ci ilin aprelində Prezident İlham Əliyev tərəfindən qoyulub. 27 il işğal altında olan Zəngilan rayonu da ermənilər tərəfindən tamamilə dağıdılmış, bütün infrastruktur məhv edilmişdir. Rayonun təbiəti də ekoloji terrora məruz qalmışdı. Lakin 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusunun Qələbəsindən sonra işğaldan azad edilən bütün ərazilərdə olduğu kimi, Zəngilanda da genişmiqyaslı tikinti-quruculuq işlərinə start verilib. "Ağıllı kənd" layihəsi əsasında Ağal kəndində qısa müddətdə quruculuq işləri həyata keçirilib. Böyük Qayıdış Proqramına uyğun olaraq ilk növbədə Ağal kəndinin sakinləri doğma yurdlarına qayıdıblar.